

Бович-Углер Л.Ю.

ПРОЕКТУВАННЯ ОДЯГУ

Косівський інститут
прикладного та декоративного мистецтва
Львівської національної академії мистецтв

Кафедра дизайн
Відділ дизайн костюма

Бович-Углер Л.Ю.

ПРОЕКТУВАННЯ ОДЯГУ

КОСІВ 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Мета та завдання навчальної дисципліни	7
РОЗДІЛ 1 ДИЗАЙН ОДЯГУ	11
1.1. Особливості проектування	11
1.2. Проектування в дизайні одягу	11
РОЗДІЛ 2 АНТРОПОМЕТРІЯ – РОЗМІРНА СИСТЕМА ТІЛА ЛЮДИНИ	14
2.1. Особливості антропометрії та її історичні відомості	14
2.2. Основи побудови та стилізації фігури людини	17
РОЗДІЛ 3 СИЛУЕТ У КОСТЮМІ	22
3.1. Види силуетних форм одягу	22
3.2. Еволюція силуетних форм костюма ХХ – ХХІ ст	24
РОЗДІЛ 4 ЗАКОНОМІРНОСТІ КОМПОЗИЦІЇ КОСТЮМА	29
4.1. Визначення та категорії композиції	29
4.2. Формотворення костюма	32
4.3. Фактура в композиції костюма	35
4.4. Властивості кольору в проектуванні	38
4.5. Особливості декору	42
4.6. Ритмічна та метрична організація елементів одягу	45
4.7. Засоби гармонізації композиції костюма	48
РОЗДІЛ 5 МОДА І СТИЛЬ	57
5.1. Мода в контексті дизайну одягу	57
5.2. Стильові ознаки одягу в сучасному дизайні	58
РОЗДІЛ 6 ПРОЕКТУВАННЯ КОЛЕКЦІЇ ОДЯГУ	70
6.1. Художній та проектний образ	70
6.2. Особливості колекції та її види	71
6.3. Основні етапи проектування колекції	74
Список використаних джерел	91
Список рекомендованої літератури	91
Термінологічний словник	93

Важливою складовою навчального посібника є розділ «Антропометрія – розмірна система тіла людини», який спрямований на ґрунтовне вивчення основних понять антропометрії: канон, модуль та їх значення в проектуванні одягу. В ньому охоплені окремі історичні аспекти розвитку пропорційності тіла людини, проаналізовані конструктивні опорні пояси фігури. Головне завдання цього розділу – практичне засвоєння основ побудови та стилізації фігури людини на площині в різних положеннях (фас, профіль, поворот 3/4) з використанням основних виражальних засобів.

Третій розділ зосереджений на засвоєнні знань основних силуетних форм костюма та їх історичної еволюції розвитку протягом ХХ – ХХІ ст., а також передбачає практичне засвоєння навчального матеріалу.

Найбільш змістовним та інформативним є наступний розділ навчального посібника, який ґрунтовно розкриває вагомі закономірності проектування костюма. Систематизовано подані основні закони та категорії композиції одягових виробів, розглянуті етапи та засоби формотворення костюма як важливого процесу діяльності художника-дизайнера. Також грамотно проаналізовані співвідношення форм, кольору і фактури в одязі на основі засобів контрасту й нюансу. Окремим завданням цього розділу є ознайомлення з метричною та ритмічною організацією складових костюма, а також досягнення гармонізації в одязі засобами симетрії й асиметрії.

Розділ «Мода і стиль» розкриває засоби класифікації одягу за стильовими ознаками та його призначенням, надає описову характеристику моді й кожному стилю костюма зокрема.

Важливою складовою частиною цієї праці є шостий розділ, що містить ґрунтовне вивчення методів та етапів проектування вбрання в художній системі «колекція» на основі модифікації базової форми, трансформації джерела творчості з метою вираження індивідуального проектного образу. Особлива увага приділяється конструкції моделі, її декоративно-орнаментальному збагаченні, наявності доповнюючих аксесуарів, що в комплексі створюють певний ансамбль одягу. Практичним засвоєнням матеріалу є проектно-графічне вирішення колекції.

У контексті вищесказаного, навчальний посібник «Проектування» побудований на системі завдань, що комплексно сприяють розвиткові образного й творчого мислення студента, а також формують його фаховий рівень. У роботі використовується

ілюстративний матеріал – авторські та курсові роботи студентів відділу «Дизайн костюма» КІПДМ ЛНАМ, за які висловлюємо особливу подяку.

Матеріали видання є цінними для студентів художнього напрямку, а також можуть бути корисними для викладачів-дизайнерів у навчальному процесі під час надання професійно-кваліфікаційних знань певних дисциплін.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Проектування» – одна з основних фундаментальних дисциплін, що сприяє розвиткові та формуванню асоціативного мислення художника-дизайнера. Вивчення предмета розвиває художньо-професійну грамоту і фахову майстерність, допомагає оволодіти технічними засобами процесу проектування костюма на основі базової форми та трансформації джерела творчості, а також підвищує естетичний рівень творчої особистості.

Методологічна основа дисципліни «Проектування» полягає у вивченні принципів формотворення і закономірностей композиції костюма, а також грамотного співвідношення його виражальних засобів, аналіз першоджерела з подальшою авторською інтерпретацією його у творчий задум, проектування комплектів одягу в художній системі «колекція». Вагоме питання курсу є формування основної ідеї та стилю колекції, яка є виявом власного бачення та індивідуального сприйняття актуальних проблем сьогодення, а саме – збереження основних критерій національного мистецтва в сучасному дизайні одягу. Предмет навчальної дисципліни передбачає вивчення костюма як явища, що розвивається в системі соціально-класових відносин конкретної спільноти людей.

Формуючи спеціаліста разом з іншими фундаментальними фаховими дисциплінами, програма курсу опирається на знання з «Основ композиції», «Роботи в матеріалі», «Конструювання», «Моделювання», «Дизайн форм», «Технології», «Проектної графіки», «Комп'ютерного проектування». Вона розрахована на підвищення художньо-естетичної культури творчої особистості, розвиває особливий потенціал у напрямку трансформування мотивів народного мистецтва в одягові форми, враховуючи індивідуальні ідеї студентів.

- грамотно використовувати закономірності стилізації та графічної подачі фігури;
- виражати творчі ідеї методами ескізування;
- володіти засобами метричного ритму;
- гармонійно поєднувати форму та колір у костюмі відповідно до основних законів комбінаторики;
- графічно передавати фактуру матеріалу;
- практично проводити конструктивно-структурний аналіз форми костюма за допомогою лінійно-графічного рішення;
- вміло вибирати та аналізувати джерело творчості з подальшою авторською трансформацією його у творчий задум;
- користуватися сучасними методами графіки при проектному вираженні моделей одягу;
- володіти індивідуальною образною стилізацією фігури в одязі відповідно до трансформації першоджерела;
- проектувати колекції творчого характеру;
- використовувати культурну спадщину та традиції народного мистецтва України.

Розділ 1

ДИЗАЙН ОДЯГУ

Мета: оволодіти теоретичними знаннями щодо загальних відомостей дизайну одягу; засвоїти знання основних етапів творчого процесу проектування костюма; ознайомитися з видами вбрання та їх функціональністю.

1.1. Особливості проектування

Проектування (лат. *projectus* – кинутий вперед, виступаючий) – процес створення нового проекту, а також стан та способи його виготовлення. У мистецтві – це формування уявного образу, осмислення майбутньої композиції, попередній етап до створення роботи в матеріалі. У проектуванні застосовується системний підхід, який полягає в загальноприйнятій встановленій структурі. Це комплекс робіт, що складається з пошуку, дослідження, трансформації з метою отримання досконалого художнього виробу, що відповідає вимогам та творчому змісту.

Проектування костюма – це створення нового образу одягу з втіленням певного ідейного задуму (із заданими властивостями), включаючи дослідження першоджерела, вивчення тенденцій сучасної моди, виконання ескізів, конструктивно-структурний аналіз, проектно-графічне рішення. Внаслідок цих методів народжується творча концепція, яка виражається через художній образ твору.

Моделювання – творчий процес проектування різноманітних моделей одягу, який складається з двох послідовних етапів: розробки проекту і виконання його в матеріалі. Моделювання одягу і його складові частини нерозривно пов'язані з будовою і пропорціями тіла людини [1].

1.2. Проектування в дизайні одягу

Дизайн (англ. *design* – задум, ціль, намір) – це творчий метод, а також результат художньо-технічного проектування виробів як утилітарних, так і естетичних, орієнтованих на досягнення потреб людини. Цей термін означає різні види проектної діяльності, що формує предметне середовище.

Практичні завдання

1. Побудувати модульну сітку фігури людини (рис. 2.1).

Матеріали: рисунковий ватман, олівець, туш, перо. Ф А4.

2. Стилзувати фігуру людини в різних положеннях з опорою на одну ногу (5 графічних робіт) (рис. 2.2).

Матеріали: рисунковий ватман, олівець, туш, перо. Ф А4.

3. Засобами графічного малюнка побудувати стилізовану фігуру, в положеннях: фас, 3/4, профіль.

(5 графічних робіт) (рис. 2.3).

Матеріали: рисунковий ватман, олівець, туш, перо. Ф А4.

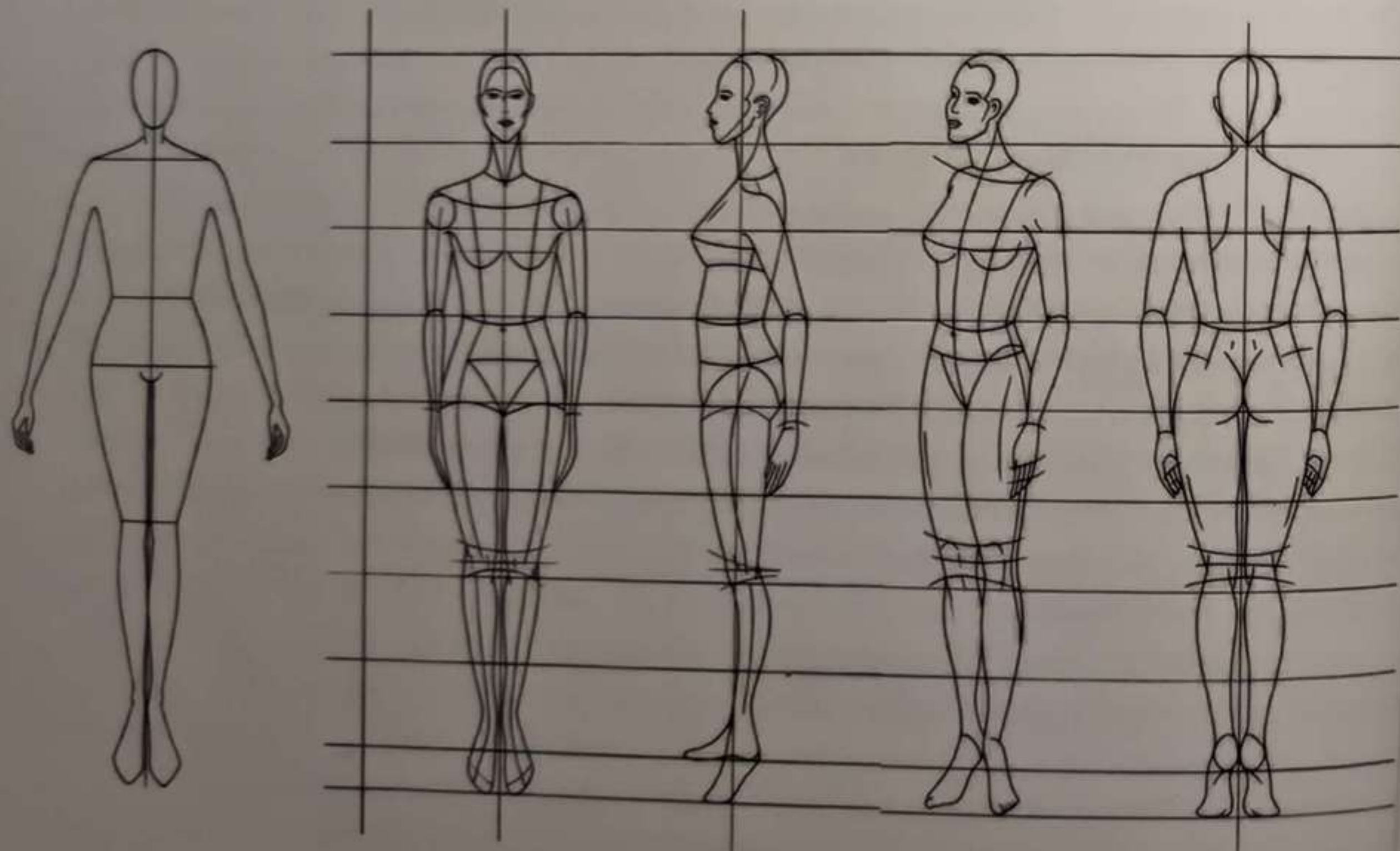

Рис. 2.1. Базова основа побудови фігури людини в положеннях: фас, профіль, 3/4, зі спини. Вик. студентка II-го к. Шкварчук Т.

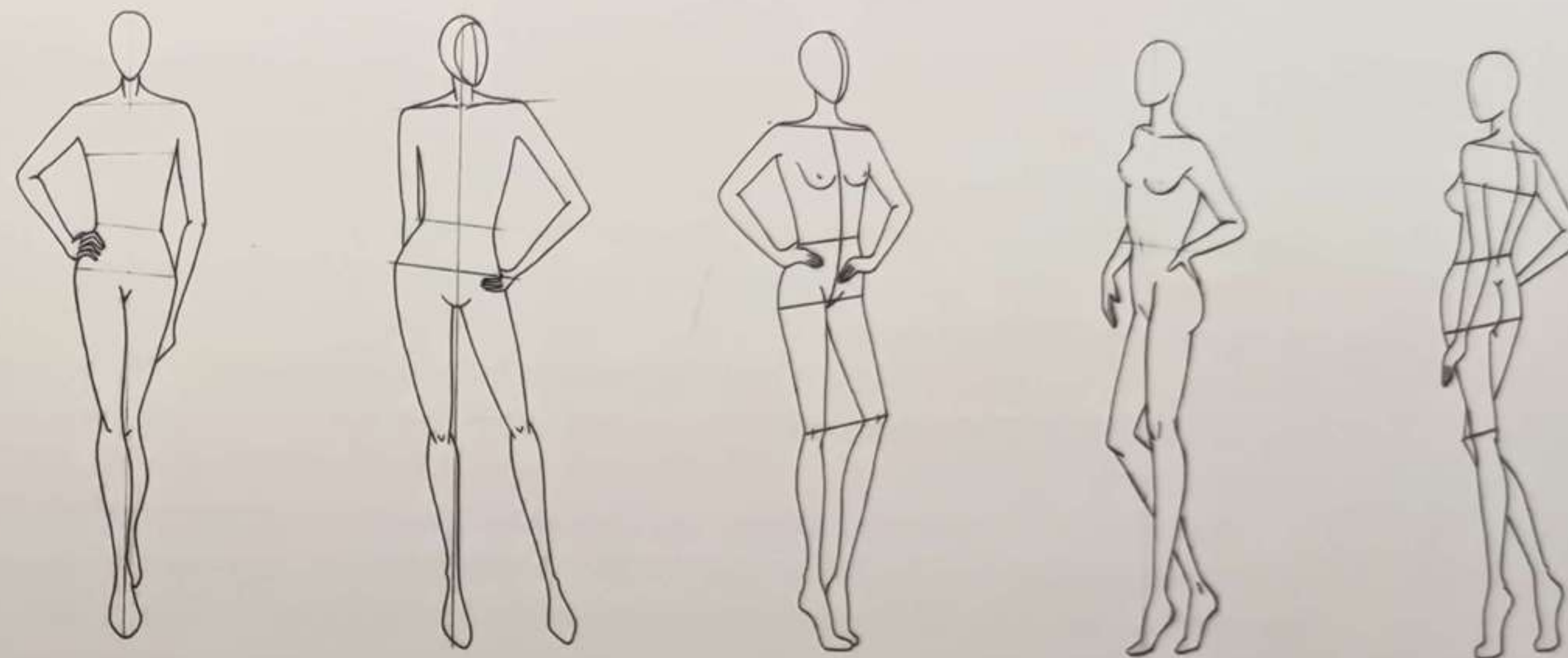

Рис. 2.2. Контурна схема стилізації фігури людини в положеннях: фас, 3/4, профіль, зі спини. Вик. студенти II-го к. Ільницька Н., Мельник М.

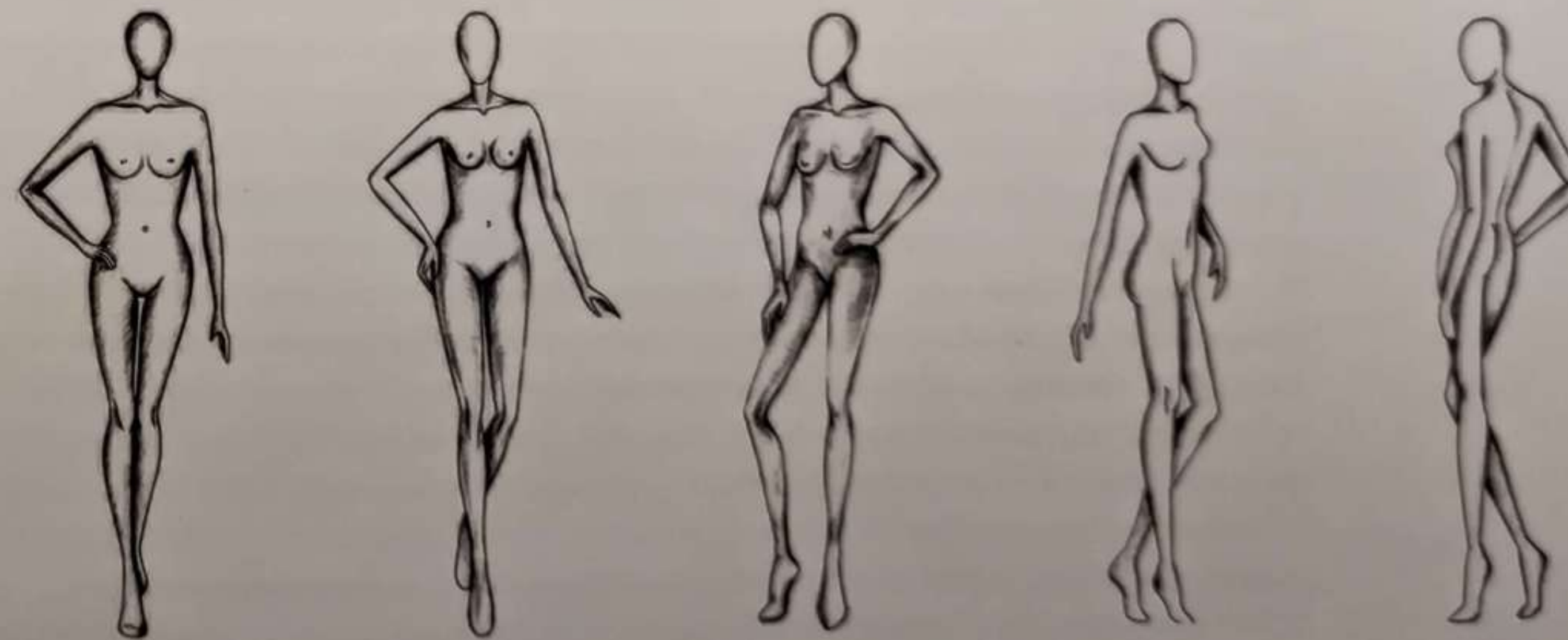

Рис. 2.3. Стилзація фігури людини в положеннях: фас, 3/4, профіль, зі спини. Вик. студенти II-го к. Ільницька Н., Мельник М.

Рис. 5.3. Класифікація одягу в сучасному дизайні (а – романтичний стиль, в,д – стиль еkleктики). Вик. студентка II-го к. Ільницька Л.

Рис. 5.4. Фольклорний стиль одягу (а-д). Вик. студентка II-го к. Гейда К.

Рис. 5.5. Фольклорний стиль одягу (а-д). Вик. студентка II-го к. Ільницька Л.

Рис. 5.6. Конструктивно-структурний, схематичний аналіз форм одягу (а-д). Вик. студентка II-го к. Ільницька Л.

Розділ 6 ПРОЕКТУВАННЯ КОЛЕКЦІЇ ОДЯГУ

Мета: опанувати основними засобами вираження художнього та проектного образу костюма; засвоїти знання основних видів колекції; оволодіти технічними етапами процесу проектування колекції одягу на основі аналізу сучасних тенденцій моди, введеної базової форми та трансформації джерела творчості.

6.1. Художній та проектний образ

Образ (від прасл. *obires* – різати, робити лінію) – форма відображення оточуючої дійсності у свідомості людини, а також її зорове сприйняття та пізнання навколишнього середовища. Образ народжується в уяві художника, визріває, перетворюється і засобами мистецького вираження передається до глядача у вигляді художнього твору. Образне мислення – це прояв великого таланту та натхнення і є головним інструментом дизайнера у творчому проектуванні.

Твір мистецтва не може існувати без художнього образу, так як не буде мати художньої цінності.

Художній образ (від прасл. *hodogь* – досвідчений) – образ, створений художником у свідомості та зреалізований у формі. В ньому узагальнюються різні сторони явищ дійсності й виражаються через особистісне, неповторне засобами мистецтва. Художній образ – поняття досить складне і багатогранне, це засіб відображення автором свого бачення світу через призму метафоричної думки, що розкриває одне явище через інше. При цьому суть образу не у формальному зображенні, а в змісті твору, в переживаннях, відчуттях, які виникають у автора і глядача. Образно-асоціативне мислення художника є основою творчого процесу проектування одягу.

Художній образ у композиції костюма – це гармонійна єдність людини й одягу в певному середовищі. Важливим завданням для модельєра – вміння створити художній образ людини в костюмі, а не самого костюма як окремої форми. Дизайнер переосмислює та передає глядачеві своє розуміння дійсності, в результаті чого народжуються нові ідеї костюмних форм та образів. Ціль дизайну полягає не в тому щоб надати речам певного вираження, а, опираючись на образний підхід, створити

естетичну, гармонійну й цілісну структуру. Наприклад: костюм тільки тоді залишається змістовним, коли його форма підпорядкована побудові фігури людини.

Процес формування художнього образу передбачає наступні етапи: задум, проектування, виготовлення в матеріалі та споживання. Отже, художній образ у дизайні слід розуміти як «проектний образ», оскільки він є результатом процесу проектування, що спрямований на візуалізацію художнього образу костюма.

Проектний образ – це створена дизайнером художня модель, що відображає реальність; цілісна, обдумана та завершена в своїй побудові художня форма, яка несе в собі предметно виражений зміст та ідею. Проектний образ має бути цілісною, завершеною у своїй побудові художньою системою, у якій всі частини узгоджені одна з одною і з цілим відповідно до змісту та форми.

Проектний образ костюма – це ідеальна костюмна форма, створена в результаті художнього проектування, яка відповідає всім вимогам композиції та має функціональне призначення в сфері естетичного споживання. Проектність – це основа професійного творчого мислення дизайнера, яка обумовлена специфікою дизайн-процесу. Дизайнер повинен завжди обирати проектний шлях пошуку образної виразності костюма [10].

6.2. Особливості колекції та її види

Колекція (від лат. – збирання) – це систематизоване об'єднання будь-яких однорідних предметів, що представляють науковий, історичний або художній інтерес. Колекція в дизайні – серія моделей певного призначення, побудованих на основі єдиного стилю, базової форми, образного й композиційного рішення.

Художня система «колекція» в проектуванні одягу – це сукупність моделей костюмів та їх доповнень, об'єднаних спільною ідеєю, організованих у різних пропорційно-ритмічних, декоративно-орнаментальних, колористичних та фактурних комбінаціях, які розкривають емоційну виразність художнього образу. Її складовими частинами можуть бути як одиничні вироби, так і комплекти, ансамблі, аксесуари. В колекції кожен костюм композиційно завершений і досконалий у своєму вираженні. У свою чергу, колекція, що складається з таких костюмів, виступає гармонійною, єдиною системою, в якій кожен елемент взаємопов'язаний один з одним.

Рис. 6.5. Джерело творчості (писанки Г. Коваленко за трипільськими мотивами)
 а-в – копії джерела,
 г, д – тематичний аналіз джерела,
 е – структурний аналіз джерела.
 Вик. студентка II-го к. Гриців П.

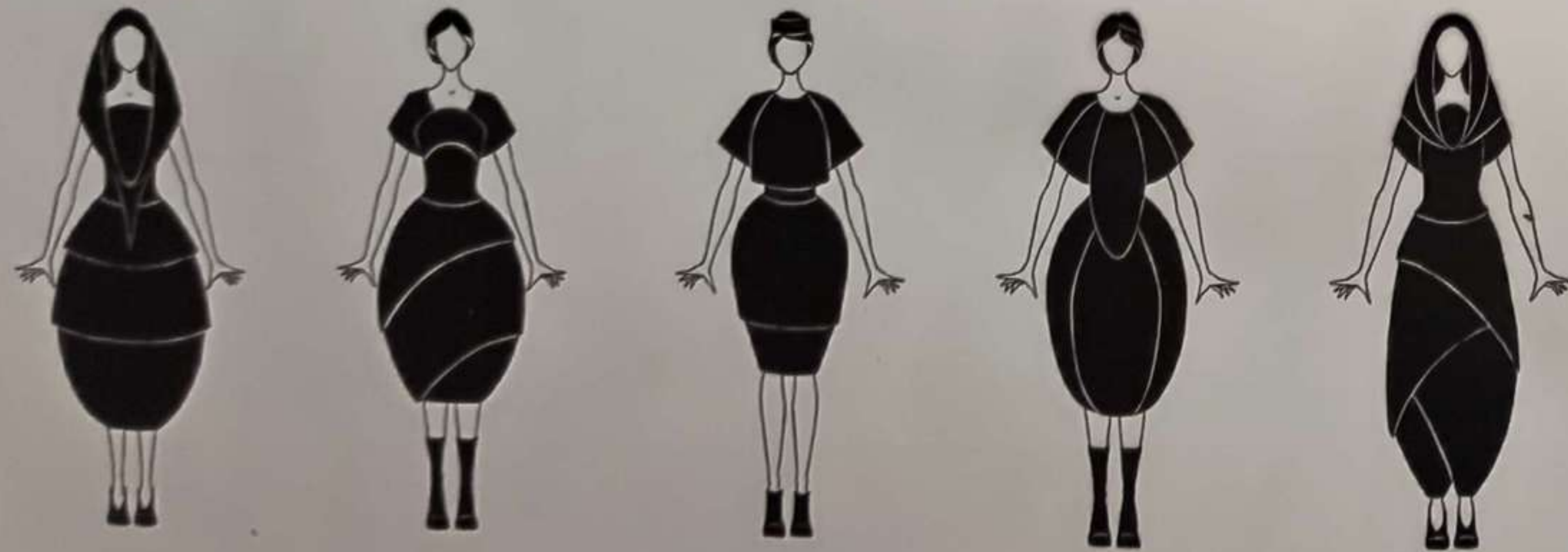

Рис. 6.6. Конструктивна модифікація базової форми моделей.
 Вик. студентка II-го к. Гриців П.

Рис. 6.7. Конструктивна організація моделей колекції.
 Вик. студентка II-го к. Гриців П.

Рис. 6.8. Декоративна організація моделей колекції засобами кольору та декору.
 Вик. студентка II-го к. Гриців П.

Рис. 6.13. Проектне рішення ансамблю колекції.
Вик. студентка II-го к. Ільницька Л.

Рис. 6.14. Проектне рішення ансамблю колекції.
Вик. студентка II-го к. Гриців П.

5. Тканко З. О., Коровицький О. О. Моделювання костюма в Україні ХХ століття / З. О. Тканко, О. О. Коровицький – Львів: Брати Сиротинські і К. – 2000. – 96 с.
6. Аксенова М. Современная энциклопедия. Мода и стиль / М. Аксенова. Глав. ред. В. А. Володин. – М.: Аванта+, 2002. – 476 с.
7. Губаль Б. Композиція в дизайні: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Б. Губаль – Івано-Франківськ, 2011. – 240 с.
8. Ілюстрована енциклопедія українського народу. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2012. – 416 с.
9. Селівачов М., Лексикон української орнаментики / М. Селівачов – Київ: АНТ, 2009. – 406 с.
10. Білан М. С., Стельмашук Г. Г. Український стрій / М. С. Білан, Г. Г. Стельмашук – Львів: Априорі, 2011. – 312 с.
11. Чумарна М. Код української вишивки / М. Чумарна – Львів: Априорі, 2008. – 188 с.
12. Загайська Р. Писанка: традиції та модерновий дискурс / Р. Загайська – Львів: Априорі, 2009. – 164 с.
13. Стельмашук Г.Г. Українське народне вбрання / Г.Г. Стельмашук – Львів: Априорі, 2013. – 320 с.
14. Ніколаєва Т. Український костюм надія на ренесанс / Т. Ніколаєва – Кив: Дніпро, 2005. – 317 с.
15. Васіна З. Український літопис вбрання / З. Васіна – Київ: Мистецтво, 2003 – Т. I: 11000 років до н.е. – XIII ст. н.е. – 2003. – С 445.
16. Васіна З. Український літопис вбрання / З. Васіна – Київ: Мистецтво, 2006 – Т. II: XIII – поч. ХХ ст. – 2006. – 443 с.
17. Стамеров К. Нариси з історії костюмів / К. Стамеров – Київ: Мистецтво, 2007. – 431 с.
18. Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник / К. Матейко – Київ: Наукова думка, 1996. – 194 с.
19. Стельмашук Г. Г. Традиційні головні убори українців / Г. Г. Стельмашук – Київ: Наукова думка, 1993. – 236 с.
20. Косміна О. Традиційне вбрання українців, 2001 – Т. I: Лісостеп. Степ / О. Косміна – Київ: Балтія – Друк, 2001. – 157 с.
21. Косміна О. Традиційне вбрання українців, 2001 – Т. II: Полісся. Карпати / О. Косміна – Київ: Балтія-Друк, 2001. – 160 с.
22. Ніколаєва Т. В. Тектоніка формотворення костюма. Навчальний посібник / Т. В. Ніколаєва – Київ: Арістей, 2008. – 340 с.
23. Періодичні видання (журнали): L'OFFICIEL, VOGUE, HARPER'S BAZAAR, Ательє, Сезони моди.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

- **Аksesуари** (фр. *accessoire* – побічний, додатковий) – предмети, які доповнюють і прикрашають костюм, роблять його композиційно завершеним. До них належать: пояси, головні убори, сумки, взуття тощо.
- **Ансамбль** (фр. *ensemble* – разом) – взаємна узгодженість, взаємозв'язок, єдність частин, кожна з яких є цілком самостійним цілим.
- **Антропометрія** (гр. *ανθρωπος* – людина і *μετρεω* – міряти) – один із основних методів антропологічних досліджень, який полягає у вимірах тіла людини і його частин.
- **Антропоморфний** (гр. *anthropos* – людина, *morphe* – форма) – людиноподібний.
- **Аплікація** (фр. *application*, від лат. *applicatio* – прикладання) – спосіб оздоблення, який полягає у наклеюванні або нашиванні на основу клаптиків кольорової тканини, шкіри або інших матеріалів.
- **Асиметрія** (гр. *asymmetria* – неспіврозмірність) – порушення принципу симетрії. Це засіб композиції, елементи якої невірноважені щодо центра.
- **Вибійка** (димка) – (нім. *bil* – сокира) – техніка нанесення малюнку на тканину способом відбитка декору за допомогою дерев'яного кліше.
- **Декор** (лат. *decor* – прекрасний) – художня система орнаментальних мотивів та прикрашаючих елементів, що естетично збагачує зміст мистецького твору.
- **Дизайн** (англ. *design* – задум, ціль, намір) – це творчий метод, а також результат художньо-технічного проектування виробів як утилітарних, так і естетичних, орієнтованих на досягнення потреб людини.
- **Дизайн одягу** – сфера художнього проектування одягових виробів, поетапний процес створення нових предметів з яскраво вираженою функціональністю.
- **Динаміка** (гр. *δύναμις* – сила) – причина виникнення механічного руху. У композиції – нестійке положення з елементами руху форми.
- **Еклектизм** (гр. *eklektikos* – той, що вибирає) – відсутність єдності, цілісності, поєднання різнорідних, несумісних, протилежних поглядів.
- **Зооморфний** (гр. *zoon* – тварина, *morphe* – форма) – звіроподібний.
- **Канон** – певна система співвідношень усіх розмірів типових частин фігури, що застосовується як зразок для практичного використання.
- **Класика** (лат. *classicus* – зразковий, приблизний) – це стиль мистецтва, який є

Навчальне видання

Бович-Углер Людмила Юріївна

ПРОЕКТУВАННЯ ОДЯГУ

Навчальний посібник

Коректор Козар Людмила Степанівна

Комп'ютерна верстка та дизайн Семчук Анастасія Сергіївна,

Липка Оксана Остапівна

На обкладинці використана графічна робота

студентки IV-го к. Ільницької Наталії